خبر

دیدار و گفت‌وگوی رئیس جمهور با رهبر معظم انقلاب

دکتر مسعود پزشکیان همزمان با شروع سومین سال ریاست جمهوری خود با حضرت آیت‌الله سیدمجتبی حسینی خامنه‌ای دیدار و گفت‌وگو کرد. در این دیدار به تفصیل درباره مسائل و مشکلات کشور به‌ویژه تامین نیازهای معیشتی مردم، شرایط موجود جنگ تحمیلی سوم و آینده پیش رو، تحولات حوزه نظامی، راهکارهای ناظر به تامین منابع و مدیریت مصارف «ریالی، ارزی و انرژی» همچنین تعامل اقتصادی با طرف‌های خارجی تبادل نظر شد.

رئیس جمهور:

دشمن با ایران توانمند مخالف است

رئیس جمهور در آیین گرامیداشت چهل‌وششمین سالگرد تشکیل جهاد دانشگاهی با تأکید بر ضرورت سرمایه‌گذاری در فناوری‌های نوین و حمایت از نخبگان و دانشمندان جوان، گفت: اعتماد به جوانان و بهره‌گیری از ظرفیت‌های علمی و فناورانه کشور می‌تواند مسیر رشد و توسعه ایران را هموار کرده و زمینه کاهش وابستگی به منابع نفت و گاز را فراهم کند. دکتر پزشکیان در این آیین، ضمن گرامیداشت یاد و خاطره امام خمینی (ره)، رهبر شهید انقلاب، شهدای گرانقدر جنگ و تمام شهیدان راه عزت و امنیت ایران اسلامی از جمله شهید علی لاریجانی، تأکید کرد: تمام این شهدا جان عزیز خود را در راه اعتلای نام و عظمت ایران فدا کردند. رئیس جمهور در بخش دیگری از صحبت‌های خود به نقشه‌های خبیثانه دشمن در ترور دانشمندان و افراد برجسته، همچنین هدف قرار دادن مراکز علمی و پژوهشی کشورمان اشاره کرد و گفت: دشمن می‌داند که چه کسانی را ترور می‌کند. آنها کسانی را ترور می‌کنند که گره‌گشا و حلال مسائل و مشکلات جامعه ما هستند، نه کسانی که در خود فرورفته و گرفتار منیت و خودخواهی‌های خود هستند. آنها مراکز علمی ما را هدف قرار می‌دهند چون با توانمندی ایران مخالف هستند.

وزیر کشور:

مهم‌ترین مؤلفه قدرت ایران همبستگی ملی است

اسکندر مومنی، وزیر کشور در حاشیه نشست خبری روز خبرنگار در وزارت کشور در جمع اصحاب رسانه درباره مؤلفه‌های مؤثر در پیروزی ایران در جنگ گفت: در این جنگ چندین مؤلفه نقش اساسی داشت؛ یکی نیروهای مسلح و رزمندگان ما بودند که پاسخ دشمن را دادند. مؤلفه دیگر، همبستگی ملی، همراهی همه مردم و وحدت ملی بود. وی افزود: دشمن حساب کرده بود که بعد از جنگ، ناآرامی‌های داخلی را شکل دهد اما مردم به گونه دیگری برای دفاع از کشور، وطن، آب و خاک‌شان، اسلام و انقلاب به میدان آمدند. وزیر کشور خاطرنشان کرد: مهم‌ترین نقش و بازدارندگی برای هر کشوری و کشور ما، حفظ انسجام و همبستگی است. همه باید تلاش کنیم؛ مردم، مسئولان، جناح‌ها، دیدگاه‌ها، رسانه‌ها و خود دولت، تا این همبستگی حفظ شود و هر کسی که در این انسجام، در این همبستگی، در این وحدت ملی و در این وفاق خدشه ایجاد کند، واقعا بی‌انصافی کرده که گناهی نابخشودنی است و باید پیگیری شود. مومنی ادامه داد: همه ما باید دست به دست هم دهیم، مهم‌ترین مؤلفه قدرت ملی هر کشوری و ایران که از بسیاری از سلاح‌ها قوی‌تر و برنده‌تر است، همین همبستگی ملی است.

فایننشال تایمز:

ایران از نظر حقوقی می‌تواند بابت تردد در تنگه هرمز هزینه بگیرد

بزرگ‌ترین شرکت بانکی و خدمات مالی جهان اخیرا گزارشی محرمانه درباره کسب درآمد توسط ایران از تنگه هرمز را منتشر کرده که بر حقانیت ایران برای دریافت عوارض از کشتی‌های عبوری از تنگه تاکید دارد. در گزارش شرکت جی‌پی مورگان که نسخه‌ای از آن به دست روزنامه فایننشال تایمز رسیده، تاکید شده استراتژی ایران و عمان مبنی بر هزینه‌های اعمال‌شده برای «ایمنی دریانوردی» می‌تواند از نظر حقوقی قابل دفاع باشد. در این گزارش آمده با ساختاردهی این اقدام به‌عنوان «هزینه خدمات» به‌جای «عوارض عبور» و با هماهنگی با عمان به‌عنوان کشور دیگر ساحلی، می‌توان یک قانونی ایجاد کرد که با حقوق بین‌الملل دریاها همخوانی داشته باشد.

با صدور حکمی از سوی حضرت آیت‌الله خامنه‌ای صورت گرفت

انتصاب محسن رضایی به‌عنوان نماینده رهبر انقلاب در شورای عالی امنیت ملی

حضرت آیت‌الله سیدمجتبی حسینی خامنه‌ای رهبر انقلاب اسلامی در حکمی آقای دکتر محسن رضایی را به‌عنوان نماینده خود در شورای عالی امنیت ملی منصوب کردند.
متن حکم رهبر معظم انقلاب اسلامی به این شرح است:
بسم‌الله الرحمن الرحیم
برادر گرامی جناب آقای دکتر محسن رضایی
باتوجه به تجارب ارزشمندتان بدین‌وسیله جناب‌عالی را که از پیشگامان دوره پرافتخار هشت سال دفاع‌مقدس هستید، به‌عنوان نماینده خود در شورای‌عالی امنیت ملی منصوب می‌کنم. امیدوارم در انجام این مسئولیت مهم، کمال موفقیت را کسب نمایید. ضمنا از تلاش شبانه‌روزی برادر عزیز جناب آقای دکتر محمدباقر ذوالقدر تشکر می‌شود. إن‌شاءالله تحت توجهات سرورمان حضرت بقیةالله‌الاعظم عجل الله تعالی فرجه الشریف همواره سربازی مجاهد برای ملت سرافراز ایران باشید.

سیدمجتبی خامنه‌ای

انتصاب محمد باقر ذوالقدر به عنوان مشاور سیاسی رهبر انقلاب

رهبر انقلاب اسلامی در حکمی آقای دکتر ذوالقدر را به‌عنوان مشاور سیاسی خود منصوب کردند. متن حکم حضرت آیت‌الله سیدمجتبی حسینی خامنه‌ای بدین شرح است:
بسم الله الرحمن الرحیم
برادر گرامی جناب آقای دکتر محمدباقر ذوالقدر
باتوجه به تجارب ارزشمندتان بدین‌وسیله جناب‌عالی را به‌عنوان مشاور سیاسی خود منصوب می‌کنم. امیدوارم در انجام این مسئولیت و در پیشبرد آرمان‌های انقلاب اسلامی، تحت توجّهات سرورمان حضرت بقیةالله‌الاعظم عجل‌الله‌تعالی‌فرجه‌الشریف موفق و موید باشید.

سیدمجتبی خامنه‌ای

رضایی دبیر شورای عالی امنیت ملی شد

سید مهدی طباطبایی، معاون ارتباطات و اطلاع‌رسانی دفتر رئیس جمهور گفت: نظر به استعفای محمدباقر ذوالقدر از دبیری شورای‌عالی امنیت ملی و پذیرش مسئولیت جدید، با حکم ریاست جمهوری اسلامی ایران، محسن رضایی به عنوان دبیر شورای عالی امنیت ملی منصوب شد.

مهدی سیف‌تبریزی
گروه سیاسی

مذاکرات ایران و عمان درباره مسیرهای دریایی جدید به مراحل پایانی نزدیک شده اما از نظر ایران حصول نتیجه نهایی برای بازگشایی تنگه هرمز به تحولات سیاسی گسترده‌تری وابسته است

شروط مذاکراتی ایران

در شرایطی که کاخ‌سفید طی هفته‌های گذشته تلاش کرده بود مسأله تنگه هرمز را به عرصه‌ای برای اعمال فشار بر ایران تبدیل کند، تهران اکنون از شکل‌گیری یک سازوکار جدید برای مدیریت این آبراه راهبردی سخن می‌گوید؛ سازوکاری که برخلاف خواست واشنگتن، بدون حضور مستقیم آمریکا و صرفا با مشارکت کشورهای منطقه در حال شکل‌گیری است. سیدعباس عراقچی، وزیر امور خارجه جمهوری اسلامی ایران در حاشیه رویداد «محرم و عاشورا در آیینه اسناد وزارت امور خارجه» با رد ادعاها درباره آغاز مذاکرات مستقیم با آمریکا تصریح کرد: «مذاکره با آمریکا نداریم.» وی با تأکید بر این‌که «تبادل پیام از طریق واسطه‌ها وجود دارد، اسم این مذاکره نیست، بلکه تبادل پیام است»، اعلام کرد که میانجی‌ها همچنان در تلاش هستند زمینه‌های ازسرگیری مذاکرات را فراهم کنند. عراقچی درباره شرط ایران برای بازگشت به میز مذاکره نیز موضع تهران را روشن بیان کرد و گفت: «از نظر ما تا موارد نقض تفاهم‌نامه به پایان نرسد و آمریکا آنچه را که در یادداشت تفاهم نقض کرده است، جبران نکند، امکان شروع مجدد مذاکرات وجود ندارد.» وزیر امور خارجه ایران همچنین درباره گفت‌وگوهای تهران و مسقط درباره تنگه هرمز اظهار کرد: «مذاکرات با عمان درخصوص تعیین مسیر دریایی جدید در تنگه هرمز است. این مذاکرات خوب پیش رفته و می‌توانم بگویم که در مراحل پایانی هستیم. مسیرهای قدیمی که وجود داشته با مسیرهای جدیدی جایگزین می‌شوند و متخصصان در حال کار روی نقشه‌ها هستند.»

با این حال، عراقچی تأکید کرد که توافق احتمالی با عمان به معنای بازگشایی فوری تنگه هرمز نیست و «باز شدن تنگه هرمز منوط به تحقق یک سری شرایط دیگری است» که از طریق واسطه‌ها منتقل شده است. هم‌زمان محمدباقر ذوالقدر، دبیر شورای عالی امنیت ملی نیز در پیامی تأکید کرد: «تا آمریکا رفتارش را تصحیح نکند، تنگه هرمز باز نخواهد شد.» وی مجموعه‌ای از شروط تهران برای تغییر رفتار واشنگتن را برشمرد؛ از پایان تهدید و تجاوز علیه ایران گرفته تا رفع محاصره دریایی، خروج نیروهای نظامی آمریکا از پیرامون ایران، پرداخت خسارت‌های جنگی و رفع تحریم‌ها. این مواضع درحالی مطرح می‌شود که تنگه هرمز طی ماه‌های اخیر از یک گذرگاه صرفا تجاری به یکی از مهم‌ترین نقاط رقابت ژئوپلیتیکی جهان تبدیل شده است. رسانه‌های بین‌المللی نیز در تحلیل تحولات اخیر بارها بر این نکته تأکید کرده‌اند که اختلاف اصلی میان تهران و واشنگتن تنها بر سر باز یا بسته بودن این آبراه نیست، بلکه به پرسش بزرگ‌تری درباره نقش بازیگران منطقه‌ای در تأمین امنیت و مدیریت این مسیر حیاتی انرژی بازمی‌گردد. اکنون آنچه بیش از گذشته مورد توجه قرار گرفته، این است که ایران تلاش دارد سازوکار آینده تنگه هرمز را در چارچوب همکاری‌های منطقه‌ای و با حضور کشورهای ساحلی تعریف کند؛ رویکردی که عملا جایگاه آمریکا را به‌عنوان بازیگر مسلط امنیتی در خلیج‌فارس به چالش می‌کشد. از همین منظر تحولات اخیر را می‌توان ادامه همان روندی دانست که طی آن تهران تلاش کرده هزینه‌های سیاسی و اقتصادی تقابل با خود را برای واشنگتن افزایش دهد و معادله بحران را از عرصه تهدید نظامی به عرصه مدیریت منطقه‌ای و ترتیبات امنیتی جدید منتقل کند.

پایان نقش‌آفرینی آمریکا در معادله هرمز؟

یکی از مهم‌ترین پیام‌های اظهارات عراقچی، عدم حضور مستقیم آمریکا در روند طراحی سازوکار جدید مدیریت تنگه هرمز است. در حالی‌که واشنگتن طی دهه‌های گذشته تلاش کرده بود خود را ضامن اصلی امنیت خلیج‌فارس و مسیرهای انتقال انرژی معرفی کند، اکنون تهران با گفت‌وگوهای مستقیم با عمان درباره مسیرهای دریایی جدید، تلاش دارد نشان دهد امنیت این آبراه راهبردی پیش از هرچیز یک موضوع منطقه‌ای است. این مسأله از نگاه بسیاری از تحلیلگران غربی نیز اهمیت دارد. در گزارش‌های منتشرشده در رسانه‌هایی مانند نیویورک تایمز و پولیتیکو، اختلاف اصلی میان ایران و آمریکا بر سر هرمز، صرفا مسأله بازگشایی مسیر کشتیرانی عنوان نشده، بلکه بحث اصلی بر سر این است که چه کسی در آینده نقش تعیین‌کننده‌ای در مدیریت این گذرگاه حیاتی خواهد داشت. واشنگتن همواره حضور نظامی خود در منطقه را با ضرورت تأمین امنیت انرژی و حفاظت از آزادی کشتیرانی توجیه کرده است اما تحولات اخیر نشان داده که بدون درنظر گرفتن نقش ایران، هیچ سازوکار پایداری برای امنیت خلیج‌فارس قابل تصور نیست. موقعیت جغرافیایی ایران، طولانی‌ترین ساحل در شمال تنگه هرمز و توانمندی‌های دفاعی کشور، عواملی هستند که باعث شده تهران در هر ترتیبات امنیتی آینده یک بازیگر غیرقابل حذف باشد. در همین چارچوب، مذاکرات ایران و عمان درباره مسیرهای جدید دریایی را می‌توان فراتر از یک موضوع فنی در حوزه کشتیرانی ارزیابی کرد. این مذاکرات حامل یک پیام سیاسی نیز هست؛ این‌که کشورهای منطقه می‌توانند درباره امنیت آبراه‌های خود تصمیم‌گیری کنند و حضور قدرت‌های فرامنطقه‌ای الزاما شرط تأمین امنیت نیست. این موضوع برای آمریکا که سال‌ها تلاش کرده بود نقش ضامن اصلی تحولات امنیتی منطقه را حفظ کند، یک چالش جدی محسوب می‌شود. واشنگتن اکنون با شرایطی مواجه است که ادامه فشار و تهدید علیه ایران، نه تنها به عقب‌نشینی تهران منجر نشده، بلکه زمینه را برای پررنگ‌تر شدن نقش منطقه‌ای ایران فراهم کرده است.

از «مذاکره زیر فشار» تا «پاسخگویی آمریکا»

دومین نکته مهم در سخنان عراقچی، تفکیک میان «تبادل پیام» و «مذاکره» با آمریکا بود؛ موضوعی که نشان‌دهنده تغییر نگاه تهران به روند دیپلماسی با واشنگتن است. ایران اعلام کرده که ارتباطات غیرمستقیم از طریق واسطه‌ها ادامه دارد اما این ارتباط به معنای بازگشت به مذاکره رسمی نیست. این موضع در واقع واکنشی به تجربه سال‌ها و حتی ماه‌ها و هفته‌های گذشته است؛ تجربه‌ای که در آن آمریکا پس از خروج از توافق هسته‌ای و تفاهم‌نامه اسلام‌آباد، سیاست فشار حداکثری را علیه ایران دنبال کرد. تهران اکنون تأکید دارد که هرگونه بازگشت به مسیر گفت‌وگو باید پس از اصلاح رفتار آمریکا و جبران اقدامات گذشته انجام شود، نه در شرایطی که فشارهای جدید همچنان ادامه دارد. از منظر راهبردی، این رویکرد تلاش می‌کند زمین مذاکره را تغییر دهد. در سال‌های گذشته واشنگتن تلاش داشت خود را طرفی معرفی کند که شروط را تعیین می‌کند و ایران باید به آن پاسخ دهد اما موضع جدید تهران این چارچوب را تغییر داده؛ به این معنا که آمریکا نیز باید درباره اقدامات خود پاسخگو باشد. شرط ایران درباره بازگشایی تنگه هرمز نیز در همین چارچوب قابل تحلیل است. تهران میان یک توافق فنی با عمان درباره مسیرهای دریایی و حل سیاسی بحران تفاوت قائل شده است. به بیان دیگر بازگشایی هرمز صرفا یک مسأله دریایی نیست، بلکه بخشی از یک معادله بزرگ‌تر شامل اقدامات نظامی، تحریم‌ها و فشارهای آمریکا علیه ایران است. رسانه‌های آمریکایی نیز در هفته‌های اخیر به این دشواری برای واشنگتن اشاره کرده‌اند. گزارش‌های پولیتیکو و دیگر رسانه‌های غربی نشان می‌دهد دولت آمریکا میان دو گزینه دشوار قرار گرفته است؛ از یک سو ادامه فشار می‌تواند هزینه‌های اقتصادی و امنیتی بیشتری ایجاد کند و از سوی دیگر پذیرش نقش ایران در ترتیبات جدید منطقه‌ای، با روایت سنتی واشنگتن از جایگاه خود در خلیج‌فارس در تضاد است. به همین دلیل تحولات اخیر را می‌توان نشانه‌ای از تغییر در معادله قدرت دانست. ایران تلاش کرده نشان دهد فشار و تهدید، الزاما نتیجه مورد انتظار آمریکا را ایجاد نمی‌کند و حتی می‌تواند شرایطی را رقم بزند که واشنگتن برای مدیریت بحران، ناچار به پذیرش واقعیت‌های جدید منطقه‌ای شود. در نهایت ماجرای تنگه هرمز تنها درباره یک مسیر دریایی نیست؛ بلکه درباره این پرسش اساسی است که چه کسی قواعد امنیتی آینده منطقه را تعیین خواهد کرد. مواضع اخیر تهران نشان می‌دهد ایران تلاش دارد این قواعد را بر پایه همکاری منطقه‌ای، بدون نقش‌آفرینی مستقیم آمریکا و با درنظر گرفتن منافع کشورهای ساحلی تعریف کند؛ روندی که اگر تثبیت شود، می‌تواند یکی از مهم‌ترین پیامدهای ژئوپلیتیکی بحران اخیر باشد.

برش

تصویب کلیات طرح اقدام راهبردی تنگه هرمز در کمیسیون امنیت ملی مجلس

سخنگوی کمیسیون امنیت ملی و سیاست خارجی مجلس شورای اسلامی از تصویب طرح اقدام راهبردی تأمین امنیت و پیشرفت پایدار تنگه هرمز و خلیج‌فارس خبر داد.
حسن قشقاوی درباره نشست کمیسیون امنیت ملی و سیاست خارجی مجلس شورای اسلامی به خبرنگاران گفت: در جلسه امروز (دیروز یکشنبه) طرح اقدام راهبردی تأمین امنیت و پیشرفت پایدار تنگه هرمز و خلیج‌فارس با حضور اعضای کمیسیون مورد بحث و بررسی قرار گرفت و در نهایت کلیات این طرح به تصویب اعضا رسید.
سخنگوی کمیسیون امنیت ملی و سیاست خارجی مجلس شورای اسلامی افزود: در این جلسه دیدگاه‌های شفاهی و کتبی دستگاه‌ها و نهادهای ذی‌ربط با حضور نمایندگان در جلسه کمیسیون امنیت ملی مورد بحث و بررسی قرار گرفت و در نهایت این طرح بدون هیچ رای مخالفی به تصویب رسید.

یادداشت

علاءالدین بروجردی | عضو کمیسیون امنیت ملی مجلس

مذاکره با عمان، مذاکره با آمریکا نیست

در جریان جنگ تحمیلی دوم و سوم، مسیر عبور کشتی‌ها عمدتا از آب‌های عمان بود. جمهوری اسلامی ایران پس از پیروزی در جنگ با آمریکا و رژیم صهیونیستی، حیطه اقتدار خود را در جغرافیای سیاسی منطقه گسترش داد و زمام امور تنگه هرمز را در اختیار گرفت و به‌رغم همه فشارهای آمریکا و فضاسازی‌های بین‌المللی، این اعمال حاکمیت همچنان با اقتدار از سوی جمهوری اسلامی ایران اعمال می‌شود. باتوجه به این‌که در سوی دیگر تنگه هرمز کشور عمان قرار دارد و این کشور نیز همواره روابط خوبی با جمهوری اسلامی ایران داشته، طبیعتا مذاکراتی برای ایجاد یک سازوکار مورد توافق دو طرف در زمینه عبور و مرور کشتی‌ها انجام شده است. از همان روزهای نخست که آمریکا فشارهایی را برای ایجاد یک مسیر عبور از آب‌های عمان وارد کرد و جمهوری اسلامی ایران آن مسیر را غیرقانونی اعلام کرد، مذاکرات میان دو کشور آغاز شد. تاکنون نیز چندین دور مذاکره میان معاونان وزیران خارجه ایران و عمان انجام و پیشرفت‌های خوبی حاصل شده است. البته این مذاکرات هنوز نهایی نشده است.
تا آنجا که اطلاع دارم، محل ورود کشتی‌ها از داخل آب‌های ایران خواهد بود و خروج نیز به‌صورت مشترک از آب‌های ایران و عمان انجام خواهد شد. بنابراین اصل نظارت جمهوری اسلامی ایران و مدیریت تنگه هرمز همچنان به قوت خود باقی خواهد ماند.
به اعتقاد من، با توجه به هزینه‌های مترتب بر تامین امنیت این آبراه همچنین خدمات دریایی مورد نیاز کشتی‌ها، از جمله موضوع بیمه کشتی‌ها، سازوکارها و روش‌های متعددی وجود دارد که طبیعتا جمهوری اسلامی ایران باید آنها را اعمال کند. در مجموع، توافق میان ایران و عمان می‌تواند اقدامی مثبت باشد و هم‌داستان شدن با عمان در این زمینه به سیاست‌گذاری بلندمدتی که جمهوری اسلامی ایران در این زمینه دنبال کرده، کمک کند. در حال حاضر صحبتی از بازگشایی تنگه هرمز مطرح نیست بلکه موضوع مورد بحث، تنظیم ترتیبات عبور و مرور کشتی‌ها با همکاری عمان است. دبیرخانه شورایعالی امنیت ملی نیز شش شرط را برای بازگشایی تنگه هرمز اعلام کرده که آمریکایی‌ها باید آنها را محقق کنند تا امکان بازگشایی تنگه فراهم شود. از سوی دیگر، این مذاکرات صرفا میان ایران و عمان در جریان است. به‌نظر من آمریکایی‌ها با توجه به شکست خود در این جنگ و کاهش شدید جایگاه ترامپ و حزب جمهوریخواه در داخل آمریکا، این حزب با نوعی تنزل روبه‌روست و با سرافکندگی سیاسی مواجه شده و ترامپ تلاش می‌کند به نحوی این وضعیت را مدیریت و ابراز وجود کند، بنابراین مدعی تداوم مذاکره با ایران است. باید توجه داشت که ترامپ هر چه می‌توانست در برابر ایران در عرصه نظامی به میدان آورد و اقداماتی را انجام داد، از جمله این‌که بخشی از زیرساخت‌ها را هدف قرار داد اما زمانی که با واکنش قاطع جمهوری اسلامی ایران مواجه شد، راه دیگری جز عقب‌نشینی برای او باقی نماند. ایران در این زمینه کاملا جدی است و با توجه به پیروزی ما در جنگ با آمریکا و رژیم صهیونیستی، مدیریت آینده تنگه هرمز قطعا باید توسط جمهوری اسلامی ایران انجام شود.

یادداشت

دکتر موسی نجفی | استاد تمام علوم سیاسی

مردم ایران، هویت‌بخش رهبران‌شان شدند

سال‌ها پیش در صفحه اول روزنامه‌ای قدیمی نوشته بود که هفته آینده عکس رهبر اصلی مشروطه را چاپ می‌کنیم، در حالی که برای دیدن وی کنجکاو شده بودم، هفته بعد دیدم فقط تصویر یک قاب عکس خالی چاپ شده است و این پاسخ عجیب بود، مردم و جامعه ایران مهم‌ترین جهت دهنده انقلاب مشروطه بودند که به رهبران هویت دادند. در دوران مشروطه برای نخستین بار در تاریخ ایران رهبران با مردم هویت پیدا کردند، درصورتی که قبل از این برعکس بود و در اکثر مقاطع مردم با رهبران‌شان با رؤسای ایل‌ها و طوایف امثال قزلباش‌ها و... شناخته می‌شدند. دستاورد اصلی مشروطه این بوده که هر کسی بعد از این انقلاب در دولت و مجلس روی کار آمد، موظف بود عملکرد خود را برای مردم توضیح دهد یا توجیه کند. میراث مشروطه همان انرژی آزاد شده‌ای بوده که شرایطی را فراهم کرد تا در آن همه بزرگان و رهبران بتوانند حرکت کرده و اظهار نظر کنند؛ بنابراین می‌توان گفت جامعه‌ای که اصلا حرکتی نداشته و ندارد و به اصطلاح مرده است رهبران واقعی و مؤثری هم نداشته و نخواهد داشت. جالب است بدانیم در زمان مشروطه نشاط در جامعه در سطح بالایی در جریان بوده است. ما می‌توانیم با آگاهی و درس‌هایی که از این انقلاب و عصر و آن دوران مهم گرفتیم باز هم بعد از ۱۰۰ سال و چند دهه یک بار دیگر تاریخ را دوباره مرور و بازاندیشی کنیم و بنویسیم و همچون شاخص و قطب‌نما به تصحیح خود بپردازیم. البته این را هم به خوبی می‌دانیم که ملتی که از تاریخ خود درست عبرت نگیرد، مجبور به تکرار همان تاریخ می‌شود و صد البته اگر در ملتی احساس ناامیدی پیدا شود شاید مجددا نوکری وابسته که ثمره ناامیدی و ضعف و بی‌بصیرتی دوره‌ای خاص از تاریخ بوده دوباره نمایان شود. می‌دانیم استعمار مکار غرب از این مهره‌ها در سایزهای مختلف در زیر آستین زیاد ذخیره کرده است. موجی که در مشروطه آزاد شد، هنوز هم آزاد است. در مشروطه تحولاتی عمیق در فرهنگ سیاسی ایرانیان اتفاق افتاده است، مشروطه به ما درک مدنی مهمی داد، این درک مدنی شعار سیاسی جناح‌ها و بازیگران سیاست نبوده و نیست، بلکه به معنای «ضرورت قانونمندی» در کل جامعه بوده است، از این رو باید برای تکمیل این روند درک مدنی، جهت قانونی و حقوقی و ملی داد تا از مسیر خود خارج نشود و از آن صیانت شود. این نکته هم قابل تأمل است که تاریخ همیشه پشت سر ما قرار ندارد بلکه گاهی از زمان ما هم جلوتر است؛ زیرا یک وجه تحولات تاریخی محصور در زمان بودن و یک وجه دیگر آن نظری و اندیشه‌ای بودن آن است. وقتی یک انقلاب انرژی بالایی را در سطح اجتماعی آزاد می‌کند، مردم نسبت به مشکلات احساس بد و ناخوشایند کمتر داشته و این در حالی است که اگر این انرژی برنامه‌ریزی و مدیریت درست شود، کشور را ساخته و تاب‌آوری ملی را در شرایط سخت بالا می‌برد؛ در غیر این صورت این انرژی هدر می‌رود و منشا اثرات بزرگ نمی‌شود. موجی که در مشروطه ایرانی آزاد شد، هنوز هم آزاد است، حتی از موج مشروطه، انقلاب اسلامی پدید آمد اما یکی از آسیب‌های انقلاب‌ها نداشتن برنامه برای آینده است. اگر انقلاب برای آینده برنامه نداشته باشد، نیروهای آن هدر می‌رود و دیگران برای آن برنامه‌ریزی می‌کنند. نداشتن برنامه برای آینده، توده‌های مردم را دچار عارضه گریز از مرکز می‌کند، چنان‌که در تاریخ دیدیم انقلاب مشروطه‌ای که قرار بود برای ایران تحولات عظیم ایجاد کند و پربارتر از دستاوردهای اولیه‌اش دفاع کند در اثر استحاله به دست نامحرم اجنبی به قزاق وابسته مثل رضاخانی تبدیل شد. مشروطه هرگز شکست نخورد، اساسا نهضت‌ها هیچ‌گاه شکست نمی‌خورند و همیشه اثرگذار هستند، انرژی که مشروطه در بین نیروهای اجتماعی ایران آزاد کرد، تأثیرگذاری خود را داشته و هنوز هم دارد؛ بنابراین نباید اصل را بر مرگ نهضت‌ها گذاشت، بلکه اصل بر تداوم و زنده بودن آنهاست و در هر حالتی عبرت گرفتن از گذشته، هموار کردن راه آینده است.

یادداشت

جعفر قنادباشی | کارشناس مسائل غرب آسیا

توافق مکه یعنی چه؟

توافق اخیر میان ترکیه، عربستان و پاکستان نشانه روشنی از پایان یافتن یک سازوکار امنیتی و دفاعی. نظامی گذشته در منطقه است و نشان می‌دهد سیاست اتکا به آمریکا و تلاش برای تأمین امنیت از طریق قدرت‌های غربی با شکست مواجه شده است. آنچه در عرصه عمل اتفاق افتاده، نوعی اعتراف از سوی عربستان است مبنی بر این‌که سیاست گذشته مبتنی بر اتکا به آمریکا نمی‌تواند امنیت این کشور و نظام پادشاهی سعودی را در برابر تهدیداتی که احساس می‌کند، تأمین کند. در مقابل به نظر می‌رسد شاهد شکل‌گیری یک سیاست جدید و آغاز یک دوره گذار هستیم؛ دوره‌ای که ضرورت همکاری کشورهای منطقه برای حفظ امنیت‌شان، بدون حضور و دخالت قدرت‌های بزرگ، بیش از گذشته مورد توجه قرار گرفته است. البته با توجه به تجربیات عربستان در زمینه تشکیل ائتلاف‌های مختلف، نمی‌توان نسبت به موفقیت این پیمان چندان خوشبین بود. عربستان حدود ۱۱ سال پیش ائتلافی متشکل از چند کشور علیه یمن تشکیل داد اما این ائتلاف در نهایت با شکست مواجه شد و عملا از هم پاشید. پس از آن نیز تلاش‌هایی برای تشکیل ائتلاف‌های گسترده‌تر علیه حماس، حزب‌الله و ایران صورت گرفت که حتی با حضور ترامپ و در قالب بیانیه ریاض مطرح شد اما این تلاش‌ها نیز عملا از سطح بیانیه و اعلام سیاسی فراتر نرفت. این مسأله به سیاست‌های عربستان بازمی‌گردد؛ سیاست‌هایی که متأسفانه بیش از آن‌که مبتنی بر منافع ملی عربستان باشد، بر حفظ موقعیت پادشاهی و خاندان سعودی استوار است. همین مسأله موجب می‌شود بسیاری از کشورها نسبت به ائتلاف‌هایی که محوریت آن عربستان و هدف اصلی آن حفظ یک خاندان بر یک کشور باشد، با احتیاط برخورد کنند. عربستان در اهداف و برنامه‌های خود، به‌دنبال بهره‌گیری از ارتش پرشمار پاکستان و همچنین برخی توانمندی‌های نظامی ترکیه، ازجمله ظرفیت‌هایی است که این کشور به‌واسطه عضویت در ناتو در اختیار دارد.

متن کامل را در جام جم آنلاین بخوانید